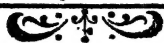

శ్రీ

శ త క భా ర త ము.

గ్రంథకర్త,

పిసిపాటి సోమయ్య,

నూజివీడు.

జ త క భా ర త్రి ము.

గ్రంథ ర్థ.

పి సి పా టి సో మ య్య.

1935

శ్రీ గౌరీముద్రాక్షరశాల, నూజివీడు.

సర్వస్వాస్య సంక తిథము]

[కెల 5 అణాలు.

కృతజ్ఞత.

ఇందుఁ బీఠికఁ గూర్చిన యిద్దమఱికి
రసము గ్రహించి తమయభిప్రాయములను
దెలిపి యున్నట్టిబుఱుగు నీని వాఁగయఁ
బోఁగొనఁగింపఁదలఁతులకు మొక్కుబడి.

గొంథకర్త.

PREFACE.

I was asked by the author to write a preface to his work "Sathaka Bharatham" and I do so very willingly and with pleasure because, the whole of Bharatham – one of the greatest works of ancient Indian Culture – is rendered in easy and simple Telugu verses. At the end of each stanza, the author has explained its gist, thus making it easier for an average boy to understand it and thus enable him to remember the thread of the story.

It is the duty of every patriotic Indian- especially of Andhra youths to read and understand the glory of ancient Indian Culture and a knowledge of Bharatham is inevitable. Education – if it is to be real, lasting and patriotic, must instil in the minds of youth an ardent desire to read and understand his Country's Classic Works and Bharatham is one.

I have not come across a work in which the whole of Bharatham is presented to pupils in such easy poetic language. Every

stanza ends with "Bhakta Vatsala Krishna" and the very name is sure to rouse the pupils to a sense of reverence and godliness and thus check the growing tendency among the modern youths to declaim God.

The book is well suited for boys reading in standards IV and above and they can easily get by heart the stanzas – an aspect of instruction which is very much neglected in schools now a days.

I congratulate the author Mr. Picipati Somayya on his successful attempt and wish him every success in his venture.

MADDIRALA RAMA ROW, B.A.L.T.

27-12-34, } (*Retired Head-Master,*
BEZWADA. } *R. R. High School, Nuzvid.*

and

EX President,

District Educational Council, Kistna.)

పండితాభి ప్రాయశ్చిత్తు.

క. ఒక చురుకమ్మనఁ గుంభజుఁ
 డుకొనక ప్రతిభఁ గోల్తె వలబుఱు లింకిన్
 సుకీరమ్మ గావి బారతి
 మొక శివకిం బమ్మ నీచు యుక్తి స్మరణన్.

క. పింటిని రామాయణమాను
గింటిని నే నందు బద్ధునితి వాగ్విత్తిన్
నింటిని దీనిని రెంటును
గెలుపుమానుచు నీదానివితి కలకల లాడన్.

చ. అష్టాదశానామ సట్టికథ
యః పఠ్యై పాఠ్యైః పుష్పాంశుః ప్ర
స్తుతిం గౌనుకిరదపద్మమాల
దూగునపూంశు రనాశ్రయగపుబల్
గతులనుబాంశు వాగ్విభవ
లాలనపాంశు రసజ్ఞతాదరం
బతుక యశేంబుః గాంచుః గన
నయ్యెను నేఁ డజచేత స్వగమున్.

2-1-35, }
నూజివీడు. }

వారణాసి శ్రీ.వాసరావు,

ఎం.వ. (అనగ్న) ఎల్.టి.

(ఎక్స్ప్రెస్సిపాల్, హిందూకాలేజి, మచిలీపట్టణము.)

శ్రీమునులు పిపిపాటి సోమయ్యగారు భారతము
 సంవత్సరమున రచించి ప్రక్షిప్తదేశమున నుద్బవించిరి.
 అతడు భక్తవత్సలుడు గనుక స్వీకరించెను. నృత్తము
 స్వచ్ఛాయాచేశల ముఖ ముఖియై యున్నది. ముంద
 నోపు శిష్యా కంటితప్తానము గాక యతిమలభముగ
 నున్నది. బావ నిర్దుష్టముగ నున్నది. ప్రధానాంశములు
 బాలివిదగుండ అంతిమము పాదు చక్క గ కుంచబడి
 నది. బావరకు బావతనము దీనిమార్గమున మలభముగ
 బోధించ నచ్చును.

8-12-1934, { విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, ఎం. ఏ.
 మకా:- బెడవాడ }

ఇ. భారతసత్తి ధామ్యుతిపాసులు బాలకు లుల్లసిల్ల గా
 ధారిచనానమగ్నత గృతశ్రమ మెల్ల ఫలించ నాధభా
 పామిమిగిలించలసినదనునోపాదేశాపిభాస్యలం

కారిమిత్తిమింది శతకము త్వదీయము పొల్పు ధీ! ధీ!

రిసనాన్నించి యలంకృతుల చొనిపి యారంగభైశసూరత్వి మ
 న్నొసగుచోలి మహాకథాపయమున్ గుంచించిముఖ్యాంశపుం
 గొనలై నన్ విడబోసి యాగమహితోక్తుల్ వెల్లిగా వ్రాసినా
 వనమున్ భారతసత్తి ధాశితపద్యంబుల్ ధరన్ నించుతన్.

81-12-34, { కతావధాని, హరి రామలింగశాస్త్రి.
 కలవపాములు }

క. భారతిసారము శతకము

గా రచించితిని ముద్దుగా బోలురకన్

దీ రైన శబ్దసంపుటి

నారా! యని యబ్బురంబు నంద మనీషుల్.

ఉ. రాముచోత్రమంతయును వ్రాసినయట్లుల భాగతింబు బల్
నీమముతోడఁ గందముల నేర్పుగఁగూర్చితి నెల్లవారలున్
రామునిఁగృష్ణుఁబిల్వఁగ నిరఁతెరి మో పసిపాటి నోనుయా
ఖ్యా! నుటియేమిగావలె నిహంబుఁ బరంబును దక్కకుండునే?

27-12-34, } శతావధాని, పాగోలు సత్యనారాయణ,
నూజిడు. } హెచ్.క్లార్కు, డిప్యూటీ సహస్రీయదాన ఆఫీసు.

లలి లక్షాధిక మైన భారతిము నెల్లన్ సూరుపద్వంబులం
బలుకంగావలె నందుఁ గందములఁ గావ్యప్రక్రియన్ భక్తవ
త్సలస్థిష్ఠా యనునర్థి దీటమున నంభోన్ బాలవిజ్ఞానతం
దీలమైయుండఁగ నీకృతించిది యహో! దవ్యంబుభావ్యంబునౌ.

క. భారతిరామాయణముల

నేరరు మును నొకరు వ్రాసె నేరుపుమై నీ

వారెంటిని వ్రాసి యిపుడు

కీర్తి నార్జించి తయ్య కృతికృత్యుఁడ వై.

2-1-35, } హరి రాధాకృష్ణమూర్తి.
కలువపాముల. }

శా. శ్రీకృష్ణున్ మది నిల్చి వాసితివి సంసేవ్యంబు నీభారతం
బాకర్ణించినఁ గల్గుమోక్షపద మాప్యాయంబు సంసిద్ధికిన్
బాకాప్రచుఱుల్ నిరంతరము లోఁ బ్రార్థించునాముద సీ
వాకర్ణించితి నద్దియే సతతమాన్ హర్షంబుఁ జేకూర్చెడున్.

క. సన్నయ, తిక్కన, యెఱుఁగ
పన్నినయాభక్తి- నెఱుఁగ బసచెడి కుండన్
సన్నతిగతి శతకంబున
వన్న లొలుకఁ బలికి తీవు భారతగాథన్.

మ. రసికుల్ మెచ్చంగ వాసియుంటివి గదా!
రామాయణం బంతయున్
బసివారెల్లఁ బఠింపఁగా నమల
భావం బొప్పనీభారతిం
బసనూనం బగుఁ గంఠపద్యములు ని
త్యానందసంధానముల్
పిసిపాట్యస్వయ సోమయాఖ్యసుకవీ !
వే తేమి పల్కం దగున్.

౧6-12-34, }
నూజివీడు. }

జ్యోత్సుల సూర్యనారాయణశాస్త్రి,
కో ఆపరేటిక్ హుబర్వైజర్.

శ త క భా ర త ము.

క. శ్రీరక్తిగోమణిహృ

తాస్మిన్మదిభృంగ! పార్థ • సారిథి! చక్రే!

ద్వారవతీశా! నీవద

వారిడనాల గొలుసు భక్త • వత్సలకృష్ణా!

తా॥ లక్ష్మీప్రసూపురం బైన రుక్మిణీనేది మొక్క హృదయపద్మమ
నాదు వసించు బలసినను మృదవంటివాడవును, అబ్బినునను రథవారణ
త్వముఁ జేసినవాడవును, నుదిర్చిన మనుచుకొయ్యధము భోమవాడ
వును, ద్వారకాపురవాసులఁ బోషించినవాడవును, భక్తులను దయతో
జూచువాడవును నగు ఓ కృష్ణా! నీవాదుద్యుల భక్తితో నేదించు
చున్నాను

క. లోకహితార్థం బైనను

తాకము నెత్తితి దళావ • తారముల, లో

కై కిత్రామిపు నీ వని

వాకన లోకములు భక్త • వత్సలకృష్ణా!

తా॥ ఓ కృష్ణా! నీవు దశావతారములఁ దాల్చి, నమస్తలోకముఁ
నారును లోకరక్షకుండ నీ మొక్కండవే యని నిన్ను సంస్తతింప లోకో
కావకల నైన నేడా నెత్తితివి

క. ఏవుగ సంస్కృతభాషను

బ్రాహ్మచారికధర్మములను ♦ భారతకథగా

రూపింపినమునిఁ గృష్ణ

ద్వైపాయనుఁ దలఁతు భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 3

తా॥ లోకానుమత మగు సర్వధర్మముల నిమిద్దీ, శ్రీమన్మహా
భారతాహ్వానమున సంస్కృతభాషయందు రచించినవ్యాసమునిం
డ్రుని మిగుల స్మరించుచున్నాను.

క. పాశీనినాథభక్తపీఠదుల

ధీచతురుల నేటిబుధులఁ ♦ దెల్పెన మద్భిం

భోచితరచనాధికవా

ద్వైచిత్రిం గోరి భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 4

తా॥ పీఠాధిపతి అంభుజీవీత్సరులను, బుద్ధినిశేషముఁ గలవేదగోయి
కృష్ణులఁబుంజించినను, ఈ నా గ్రంథము రచనంతముగ నిర్మించుటకు
వలసినవాక్పటిను నాశించి, కొనియాడుచున్నాను

క. మును వాసితి రామాయణ

మును బొలుకొన్నదయపద్మ ♦ మును వికసింపం

గను, భారతి మిపుడు వలుకు

పనికై తోడ్పడుము భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 5

తా॥ ఓ కృష్ణా! సీతపరిణయ నింతకుఁ బూర్వము శ్రీరామచంద్ర
మును నివ్యాభ్యాస మునర్చుకొలుకు నులగముగ గ్రహించుటకై “శతక
రామాయణ” మనుషేఁగ నూర్చితిని. ఇప్పుడు భారతకథను రచించు
టకు నాహాయ్యముఁ జేయఁ బ్రార్థించుచున్నాను.

క. శ్రీరామామణి కిర నై

నారతరయశోనితాన • సంశోభిత మై

భూరమణీభూషణ మన

వారణపుర మొప్పు భక్త • వత్సలకృష్ణా!

6

తా॥ లక్ష్మీదేవికి స్థానమై, స్వచ్ఛ మైనకీర్తిపుంజమలో విక్రీలి
ప్రకాశించు చున్నదై, భూదేవి భగించి యున్నతొడవో అనునట్లు
హస్తినాపుర మనుబట్టణ మొం దలరుచుండును.

క. ఆపురి ధృతి గాఢ్మృగిం డను

త్రొసరి గాంధారిం దిసమ • జాయామణిగాఁ

జేపట్టి, ధర్మనియమ

వ్యాపారతి నేలు భక్త • వత్సలకృష్ణా!

7

తా॥ ధృతరాష్ట్రుండునురాజు (గాంధార జేకపురాజుమూర్తి యగు)
గాంధారి యనుకొంతను పట్టించుదేవిగాఁ బరిగ్రహించి, హస్తినాపురమును
వ్యాయుమార్గమునఁ బరిపాలించు చుండెను.

క. ఆరాజు పుట్టుగుడ్డి న

దా రాజ్యము నేయ నశని • లేమ్ముడు పొండు

త్రొరమణుం డేబబడి న

వారిగఁ దోడుపడు భక్త • వత్సలకృష్ణా!

8

తా॥ ఆధృతరాష్ట్రుండు జాత్యంధుఁ డగుటవలన రాజ్యపాలనయం
దతనిలేమ్ముడైన పొంగురాజు పట్టణము నశయపడు చంపెను.

క. కుంతీమాన్యులు నాఁ జను

కాంతిల నాపాండురాజు • కిల్యాణం బై

యెంతయు విభవశ్రీబల

వంశుండై వెలయు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 9

తా|| ఆపాండురాజు కుంతి, మాద్రి యనుపేనులు గలయువకులను వివాహమాడి, మిక్కిలి వైభవము, సంతక, బలముఁ గలవాడై ఒప్పుచుండెను.

క. ఆ పశులకుఁ బెదతెగిడియుఁ,

జాపకభావిదుఁడు, బ్రహ్మ • చర్యాశ్రమదీ

క్షాపరుఁడు, భీష్ముఁ డెన్నిఁటఁ

బాహిపా వారలకు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 10

తా|| ఆరాజులు ఇరువురకుఁ బెదతెగిడియును, అస్త్రవిద్యావిశారదుఁడును, అయిన భీష్ముఁ డెనునతఁడు వారలకు సమస్తకార్యకరములయందుఁ దోడ్పాటగుచుండును.

క. వెండియుఁ దబ్బిడిన్యుల

కండగ నృపకార్యసిధుల • నలరును విను రా

మ్యుఁ, డాతఁడు నయవిద్యా

పాండితిఁ గడు మేటి భక్త • వత్సలకృష్ణా! 11

తా|| మఱియును, విదుఁ డెనునొక నయకళాపారగుఁడు ఆధూపారుకు రాచకార్యవిషయముల నెల్లప్పుడు సహాయఁ డగుచుండును.

క. వాసిగ దుర్యోధనుడు

శ్వాసను లాదియగుపుత్ర • శతమున్ గాంధా

రీసతి గాంచె గురుకులో

ద్వాసితులై చెంగ భక్త • వత్సలకృష్ణా! 12

తా|| పట్టమహిషి యగు గాంధారికి గుర్యోధనుడు దుర్యోధనుడు ముద్రా గలనూర్వయపుత్రులగు కురుకులపిళ్ళాసెలుగు జన్మించిరి.

క. అసముల ధర్మజభీమా

ద్వైపయలగ గనె గుంతిదేవి • సాంపుగ సకలున్

ఘను సహదేవుని మాద్రీ

వసితావని వడసె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 13

తా|| గుంతిదేవికి ధర్మరాజు, భీముడు, అర్జునుడు అనమర్షయ పుత్రులును, యానతీరర్థ మగు మాద్రకి సకలుడు, సహదేవుడు అను నిరువురుకుమారులును పుట్టిరి.

క. కొండొక మునిశాపగణుం

గొండుమహిపాలనగుడు • పంచక నొండెన్

చౌడనసతి మాద్రయుం దనె

బొండువులను వీడి భక్త • వత్సలకృష్ణా! 14

తా|| పాండురాజు కిందముండు మునిశాపముచే మృతినొందును. అప్పుడు అతని రెండవభార్య యగుమాద్రీకాంత సహగమనము జేసెను. ఇట్లు ఆమెపురుషు పాండవుల వీడినవారైరి.

క. కౌరవపాండవసంతతి

వా రండలు హస్తినపురినిఁ ♦ బటుబాలక్రీ

జారతిఁ బెరుగుచు విద్యా

పారగు లగుచుండ భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా!

15

తా॥ అంత, హస్తినాపురమున కౌరవులును, పాండవులును బాల్య క్రీడలయందు మిగుల నాస్తిగలవాడై వృద్ధివందుచు విద్యాభ్యాసము జేయుచుండెను; (దీనికిఁ జైవన్యమునో నన్యమును.)

క. అటలం బాటలలో నా

నానికిఁ గొండలు లభింపు ల ♦ నంగ మెలంగఁ ద

త్పాటవ మెడవ సలిపి రే

ర్పాటులం గొరివులు భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా!

16

తా॥ పాండవులు క్రమక్రమముగా నాటలమునును, విద్యలముం దును దక్కు మించు చున్నట్లు గనుపట్టెఁ గౌరవులు సహించలేక అవ్వారి యభిప్రదిని భంగపఱచుటకు యత్నింప నారంభింప.

క. గంగను దోచియు, సురగము

లం గఱపించియు, విషంబు ♦ లం బెట్టియు గా

డ్చుంగొమరు సుమోధనుఁ డడ

సంగను లేఁ డయ్యె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా!

17

తా॥ కౌరవులలోఁ బెద్దవాఁ డగుదుర్యోధనుఁడు భీముని గంగా నదిలోఁ బడఁ దోచియు, త్రోచుబాములచేఁ గఱపించియు, విషాన్న ములం బెట్టినుం జంపఁ జాలకపోయెను.

క. నృపనుతు తెల్లరుఁ గ్రమముగఁ
గృపుఁడును దోడ్చుఁ డినున్వదన • కేణ్దులనలసన్
సపుణతి శరచిగ్నాదులఁ
బ్రహ్మగ్నమును లై గ భ క్త • వత్సలకృష్ణా! 18

తా॥ వివ్రతమును కారవిపాంధవరాజునుమారు లంపించును కృపా
చాన్దుఁడు, దోడ్చుచున్నాఁడు అనుభావప్రకాశకేణ్దులయొద్ద బాణవిద్య
మొదలుగఁ గల సకలకేశలను బ్రాముగా నభ్యసించిరి.

క. సగుఁ డెన్నునెన్నుచిచ్చులఁ
గురుశిష్యుల మొదలి, ప్రసాదు • గురుపత్నికా
స్థితిమతి దోడ్చుచు నొసంగుచుఁ
బరిమయశిల బుడ భ క్త • వత్సలకృష్ణా! 19

తా॥ అగ్రసాము ముగ్ధచిత్తులై కలుకద్యయందు : రక్షల కెక్కి
నతిరయించి, గురు ప్రసాదము (ప్రాంచాలశిష్యురా జన) ప్రసవమువల
రాజును బట్టి నెచ్చి, క్రోధిగానామృతము గురుపత్నికాగఁ జెప్పించి, మిగు
లఁ గీర్తి సహసెను.

క. పరచుకె ధ్యేయిగొప్పొందు పుద
మూది మొదలము దొనావరాజ్య • మును ధర్మజు కీ
సది దుశ్శోధనాచిత్తము
వడలకె బాధించు భ క్త • వత్సలకృష్ణా! 20

తా॥ పిమ్మట ధ్యేయగోష్ఠిఁడు ధర్మరాజుమొక్కి నర్కుగజుదుల
కలరి, అతనిని దొనావరాజ్యాభిషిక్తునిగ నొనర్చి నది దుశ్శోధనమనన
స్సును మిక్కిలి కేధించు జొచ్చెను.

క. నరుశరవిద్యాకుశలత,

మరుదాత్మజబాహుచక్ర • మంబు, మఱి యుధి

ష్ఠిగుపదివియుఁ జూచి సహిం

సరు కురురాట్సుతులు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 21

తా॥ దుర్యోధనాదులు అన్యమనియ్యవిద్యాప్రవీణతను, భీముని భుజబలాతిరేకమును, ధర్మరాజుయొక్క యౌవరాజ్యవనమునుఁ గాంచి ఓర్వఁ జాల కుండిరి.

క. కలుషాస్మై లై న యాకురు

కులజల కనయంబు వారి • కుపితోద్యోగం

బులఁ దోడ్పడు చుండు సా

బలకర్ణాహ్వయులు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 22

తా॥ దురాలోచనకుఁడైన కౌరవులకు నాగిలదుష్టప్రయత్నముల యందు (అకౌరవుల మేనమామయు, గాంధారదేశపురాజు అయిన నుబులఁ డనువానిపుత్రుఁడును నగు, శకుని యనువాతఁడును, (మూతిపత్ని యైన రాధ యనుకాంతికు పెంపుడుకుమారఁ డయిన) కర్ణుఁ డనువాఁడును అప్రమిత్రులై నిత్యము సాయపడు చుందురు.

క. దయచూలి సుయోధనును

ర్షయమునఁ గుఱరాజు వార • గావతమునకున్

నయగుణులఁ బొండవేయులఁ

బయనము గావించె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 23

తా॥ ధృతరాష్ట్రుఁడు దుర్యోధనుని అవిసేతికి లోబడి, దయార హితుఁ డై, నర్దుణ్యవంశము లగు పంచపాండవుల వారణావత మనుపట్టణ మునకు వెడల నడపెను.

క. ఆపురి లాక్షాగృహమునఁ

గాపుర ముండంగఁ జేసి • కాంతేయుల, నా

పాపి సుయోధనుఁ డాయెలు

జూపురై! కాల్పించె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 24

తా|| దుర్యోధనుఁడు పాండవులను ఆవారణావతపట్టణమున నొక లక్కయింట కాపుర ముండు నట్లు ఏర్పాటుచేసి, ఒక నాటిరాత్రియందు దాగృహమును గాల్పించెను.

క. బద్వలనునిబాఁచి బారయక

నలలిశమశి విదురుదూత • సమకూర్చిన భూ

బిలమార్గమునం జని రా

వల నల పాండవులు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 25

తా|| ఆలాక్షాగృహ దహన సమయమున పాండవులు విదురువలనం బంపఁబడినయొక ఖనకునిచేఁ దవ్వెయ్యుంచఁబడిన బిలమార్గమున నగ్నిహో త్రునిబాధనుండి తప్పించుకొని, గూఢచారులై సురక్షితముగాఁ బోయిరి.

క. చనునెడ నడవి హిండింబుం

డనురక్కనుఁ గూల్చి, వాని • యనుజ హిడింబన్

మునుకొని భీముఁడు దస దగు

వనిలిగఁ జేకొనియె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 26

తా|| పాండవు లట్లు పోవునప్పుడు అరణ్యమధ్యమున భీముఁడు హిండింబుఁ డనురాక్షసుని సంహరించి, వానిచెలియ లైన హిడింబ యను దాని నా మెకోకిలప్రకారమాధర్మ రాజుచే నాజ్ఞాపించఁబడి వివాహమాడెను.

క. అనిలజువలన హిడింబకు

ఘనుఁడు ఘటోత్కచుఁడు పుట్టి ♦ గ్రక్కున నతఁ డా
జననిం దోడ్కొని వనులకుఁ

బనివినె గురునాజ్ఞ భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 27

తా॥ అంత, భీమునివలన హిడింబకు ఘటోత్కచుఁ డనుపుత్రుఁడు
జనించెను. అతఁడు కోరినప్పుడు తిరిగివచ్చెద నని తెల్పి, తండ్రియాజ్ఞ
నంది, తల్లి యైనహిడింబను దీసికొని అడవులకు వెడలి పోయెను.

క. కతిసయయాత్రల విప్రో

చితవేషము లూని, భిక్ష ♦ సేయుచుఁ గుంతి

సుతు లేకచక్రపురి క

ప్రతిహతగతిఁ జనిరి భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 28

తా॥ అట్లు పాండవులు కొన్ని ప్రయాణములు చేసినపిమ్మట బా
హ్యుదావేషముల ధరియించి, భిక్షాశను లై ఏకచక్రపురాగ్రహారమునకు
నిరాటంకముగఁ జనిరి.

క. ఆయగ్రహారమున దై

తేయుం డై నబకునిఁ గడ ♦ జేటిచి, జనులన్

హాయిగ మనఁ జేసెను ధృతి

వాయుతనూజుండు భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 29

తా॥ పాండవులు ఆయేకచక్రపురాగ్రహారమున నివసించుచున్న
సమయమునఁ, దత్సమీపారణ్యభూముల జనకంటకుఁ డై ద్రిమ్మరు చున్న
బకామరుఁ డనురక్కునుని భీముఁడు పరిమార్చి, గాఢస్థులు నిరపాయ
ముగా జీవించు నట్లు చేసెను.

క. అంతట ద్రుపదునిగేహః

భ్యంతరమున ద్రౌపదీస్వ + యంవర మా నం

చెంతయు విని, చని రట బల

నంతులు పాంశవులు భక్త + వత్సలకృష్ణా! 80

తా॥ అంతట బ్రాహ్మణవేషధారులై యున్న పాండవులు ద్రుప
దమహారాజు తనకును రై యగు ద్రౌపదికి స్వయంవరమహోత్సవముఁ
గావింపఁ బోవుచున్నాఁ డని విని, అచ్చటకు వెళ్ళిరి.

క. ఇది యుంకువ నానుత కని

ముదమున నొక మన్వ్యయంత్ర + మును గొట్టంగా

విదితముగ నేర్పరించె ద్రు

పదభూవల్లభుఁడు భక్త + వత్సలకృష్ణా! 81

తా॥ ద్రౌపదమహారాజు కనకమన్వ్యయంత్రము నొందు నిర్మింపఁ
జేసి, దానినిఁ గొట్టుటయే తనపుత్రుకకు ఓలిధనముగాఁ బ్రకటించెను.

క. వచ్చినరాసుతు లెల్లరుఁ

జెచ్చెరఁ జని భంగపడుట + చే నాయంత్రం

బచ్చపుద్వీజవేషుఁడు వి

వ్వచ్చుడు దా నేసి భక్త + వత్సలకృష్ణా! 82

తా॥ ఆద్రౌపదీస్వయంవరమనకు వచ్చినరాజపుత్రు లందఱును
మన్వ్యయంత్రమును గొట్టఁ జాలకపోయిరి. అప్పుడు విప్రవేషముఁ
దాల్చి యున్న అష్టనుఁడు దాని నవలీలగా నేసెను.

క. పిమ్మటఁ గుంతీవ్యాసుల

సమ్మతిఁ గొని, పాండుసుతులు • సరసతఁ గల్యా

ణ మ్రొరి గృష్ట వరుసగఁ

బమ్మినహర్షమున భక్త • వత్సలకృష్ణా! 33

తా॥ అటుతరువాత, పాండురాజపుణ్య శ్రేవుడును దమతల్లి యైన
కుంతీదేవియొక్కయు వ్యాసమహామునియొక్కయు సమ్మతులఁ బడసి
ధర్మానుకూలముగ ద్రౌపదిని వరుసగాఁ బెండ్లియాడిరి.

క. ఆవిధ మారసి కురువతి,

తా విదురుం బనిచి, కుంతిఁ • దనయులఁ గృష్ణన్

రావించె గజపురికి న

ద్భావ మెనం గదుర భక్త • వత్సలకృష్ణా! 34

తా॥ అట్లు, పాండవులు సజీవు లై, ద్రౌపదీస్వయంవరవిజయోత్సాహులై, పాంచాలదేశమున నుండిరని ధృతరాష్ట్రుఁడు విని, విదురునిఁ
బంపించి, కుంతీదేవిని, కుమారులైనపాండవులను, ద్రౌపదిని హస్తీవా
పురమునకుఁ దోడ్కొని వచ్చునట్లు చేసెను.

క. వెండియు హస్తీపురిని వా

రుండఁగఁ దగ దంచు నెంచి • యొయ్యన ధృతరా

ష్ట్రుం డిచ్చె నర్థరాజ్యముఁ

బాంసుతనూజులకు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 35

తా॥ మఱియును, ధృతరాష్ట్రుఁడు పాండవులు హస్తీవాపురమున
నుండినఁ దనతనయులప్రతిభకు లోటు వాట్లైన నని తలఁచి, వారికి అర్థ
రాజ్యము నొసఁగి పంపివైచెను.

క. తమ్ములతో నింద్రప్ర

స్థమ్మన కవు డేగి, ధర్మ • తనయుడు దమరా

జ్య మ్మేలఁ దొడఁగె నేలో

పమ్మును లేకుండ భక్త • వత్సలకృష్ణా! 36

తా॥ అప్పుడు ధర్మరాజు సహోదరసహితుడై ఇంద్రప్రస్థపుర
మునకుఁ జని, అటఁ దమవంతురాజ్యమును ధర్మయంతముగఁ బాలింప
సాగెను.

క. ఆయెడ మేనటిక మని త్వ

దీయసహాదరి సుభద్ర • దేవేరిగ నీ

వాయర్జునునకుఁ గూర్చితి

పాయని కూరిమిని భక్త • వత్సలకృష్ణా! 37

తా॥ అవిధమున పాండవులు ఇంద్రప్రస్థపురమున నివసించు చున్న
కాలమందు, కృష్ణా! నీవు నీసహోదరి సుభద్రను మేనయత్తకమారుఁ
డైన అర్జునునకు నిచ్చి పరిణయముఁ జేసితివి.

క. శుభగుణుఁ డాఫలునునకు

సుభద్రయం దఖిలశత్రు • సూదనశౌర్యం

డభిమన్యునామతనయుడు

ప్రభవంబై యెనఁగె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 38

తా॥ సమస్తకల్యాణగుణవంపము లైన అమోఘాస్థిమలకు రిపు
భయంకరవిక్రమం డగు అభిమన్యుఁ డనువుకుడు జన్మించి ప్రఖ్యాతి
పడెను.

క. ద్రుపదనిభుతనయ గ్రమముగ

నృపు లాపాండవులవలన • నిస్తులభేజో

సుపమబలాధ్యులఁ బంచో

పపాండవులఁ గనియె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 39

తా|| దోషఁ ధగ్మజభీమార్జునవకులసహదేవులవలనఁ గ్రమముగా ప్రతివింధ్యుఁడు, శ్రుతిసోముఁడు, శ్రుతకీర్తి, శతాశీకుఁడు, శత్రుసేనుఁడు అను ఐదుగురు ఉపపాండవులఁ గాంచెను.

క. ఆవలఁ బాండవమధ్యముఁ

దీపును ఖాండవముఁ గాల్చు • నెడ నగ్నికిఁ దోఁ

డై విబుధాళి నొడిచి, య

ప్సావకుఁ దిప్పితిరి భక్త • వత్సలకృష్ణా! 40

తా|| పాండవు లారీతి సుఖముండు నంత, ఓ కృష్ణా! పీపును అర్జునుండును ఇంద్రునిఖాండవవనము దహింప నగ్నిదేవునకుఁ దోప్పడి, ఇంద్రాదిదేవతల నందఱ జయించి, అవ్వీతిహోతు సుప్రీతుం జేసితిరి.

క. ఆలో నత్యుగ్రాగ్ని

జ్వాలలఁ బడి మృందుమయుఁడు • శరణము నేడన్

జాలిఁ గొని వాని విజయుఁడు

పాలన మొనరించె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 41

తా|| అఖాండవదాహసమయమున మయుఁడు అనుదానవశిష్ట కారుఁ డొకఁడు అగ్నిజ్వాలలఁ బడి, పాణిములఁ గోల్పోవ నుండి, అర్జునునిశరణుఁ జొచ్చిన నతఁ డవ్యానిఁ గరుణించి రక్షించెను.

క. ఆ మాయుడు కృతజ్ఞతమై

భూమిశుం డైన ధర్మ • పుత్రున కొనఁగెన్

శ్రీమన్మణినభ నాక

స్వామియు నరు దంద భక్త • వత్సలకృష్ణా! 42

తా|| అమాయఁ డగునుడు తనకుఁ జేసినయుపకారమునకుఁ బ్రశస్తి పకారమునేయ నెంచి, విచిత్రతన్నమయఁ బగునొకయపూర్వసభాభవనము నిర్మించి తెచ్చి, రాజచంద్రుం డైన ధర్మరాజునకుఁ గానుకగా సమర్పించెను.

క. ఆసభఁ గొలువై ధర్మజుఁ

డాశల నిజయశము నింపి • యలరారఁ దనా

వాసమునకు నారదుఁ డొక

వాసరమున వచ్చె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 43

తా|| ధర్మరాజు శుభమువూర్తంబున నుయసభావచేశము నేసి సర్వదిక్కులయందుఁ దననిర్మలయశస్సు వ్యాపింప రాజ్యపాలనమా సలుపు చుండ నొకనాఁడు నారదమునిశ్రేష్ఠుఁ డచ్చటకు వచ్చెను.

క. సుమునివరుడు ప్రసంగాం

తరమునఁ దగ ధర్మజునకుఁ • దత్పితృవిహితం

బెఱిగించి, రాజసూయా

ధ్వర మొనరుపు మనియె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 44

తా|| దేవర్షి యగునారదుడు ధర్మరాజునో ప్రసంగవశంబున వతనిజనకుఁ డగుపాండురాజు దేవేంద్రునిలోక్యము నంగుటకై ఆతనిచే రాజసూయమహాయజ్ఞముఁ జేయింపఁ దలంపు కలదని తెలుపఁ దన్నుఁ బనిచె ననిచెప్పి, తత్కృతు వాచరింప వలసినదిగ నానతిచ్చెను.

క. అంత యుధిష్ఠిరుఁడు నినున్
 సంతనమునఁ బిలిచి, గోష్ఠి ♦ సలిపి, ధరిత్రీ)
 కాంతుల నెల్ల జయింపఁగ
 సాన్వంతమునం దలఁచె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 45

తా|| అంత ధర్మరాజు కృష్ణా! నిన్ను హృదయంతోఁ బిలిపించి,
 ఉచితగతినాలోచించి, సీనియోగమున రాజలోకముల జయింప నెంచెను.

క. పవనజుఁ డవు డీవును వా
 సనియును ద న్ననుగమింపఁ ♦ జని, మగధధరా
 ధవుఁ డైన జరాసంధునిఁ
 బవరమ్మునఁ గూల్చె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 46

తా|| అప్పుడు మగధదేశాధినాథుఁ డగుజరాసంధునిఁ జంపునిమి
 త్తము కృష్ణా! నీవును, భీముఁడును, అర్జునుఁడును గలసి పోయితిరి; అట
 భీముఁ డొక్కఁడే ఆరాజును మల్లయాధమునఁ బరిమార్చెను.

క. వీరులు నల్వరు లెమ్ములు
 ధీరతతో నవలఁ దనకు ♦ దిగ్విజయము సే
 కూరుప ధర్మజుఁడు మఖ
 ప్సారింభము సేసె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 47

తా|| పిచ్చట ధర్మరాజు వీరులును, సోదరులును నగు భీమా
 ర్జునకులనహదేవులు కృషియుగా పూర్వోత్తరపశ్చిమవక్షిణదిగ్విజయంబులు
 సేసి రాఁగ రాజసూయాధ్వర మొనర్ప ప్సారింభించెను.

క. ఆలలితాధ్వరమునఁ దాం

బూలము నీ కిడఁగ ధర్మ • పుత్రుఁడు తొలుతన్

బోల దటు నేయు టని శిశు

పాలుఁడు నిను దూరె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 43

తా॥ అంత నారాజనూయమున ధర్మరాజు (ఁహ్మనాజ్ఞఁ గొని) కృష్ణా! జగద్ర్పితుండివును, యజ్ఞపురుషుండవును అయిన నిన్ను సకలరాజ లోక సమత్వమున విద్యుక్తవిధానమున తొలుదొల్లఁ బూజింప నది పాడిగా దని (చేదిదేశాధిపతి యగు) శిశుపాలుఁడు ధర్మరాజు నాశేషించి, నిన్ను నిందింపఁ దొడఁగెను.

క. నీలీల లెఱుఁగ లేమిం

జాలఁగ నట నిన్నుఁ దిట్టు • జడు శిశుపాలున్

గూలిచి చక్రముచేఁ గ్రతు

పాలన సల్పితివి భక్త • వత్సలకృష్ణా! 49

తా॥ కృష్ణా! నీవు లీలామానుషకేరిదుండ వని తెలిసికొనఁ జాలక నిన్ను చూపింప పాఁగినమూర్ఖుఁ డగు శిశుపాలుని చక్రముచే ఖండించి రాజనూయమహాధ్వరము నివృత్తముగా నెరవేర్చించితివి.

క. ఇది యంతయుఁ గని, యీసున

మదిఁ గుంది, సుయోధనుండు • మాయాద్యూతం

బొదవించి వాండవులనం

పదలం గొనఁ దలచె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 50

తా॥ ఆవ్షడు రాజనూయాధ్వరసమాగతుఁడైన దుర్యోధనుఁడు పాండవవిఘ్నవిజయోత్సాహంబులఁ దిలకించి, మనమున స్నేహ్యులవహించి, మాయాద్యూతముఁ గల్పించి వారలసర్వసంపదల హరింప నెంచెను,

క. వనమునఁ బండ్రొం డగుహా

యనములు, సజ్జాతవాస • మబ్బం బెందే

జనపదమునఁ జలుపఁ జనిరి

వనివడి పాండవులు భక్త • నత్సలకృష్ణా! 57

తా॥ అప్పుడు పాండవులు తమతమయాయధంబులఁ దాల్చి, పండ్లొం డెందులు వనవాసంబును, నటమీఁద నొకయేఁడు వీడైన నొక జనపదంబున అజ్ఞాతవాసమును జేయ వెడలిరి.

క. అలఘుతపంబుల నలుపుచు,

ఫలములఁ దని మునులగోష్ఠి • బరఁగుచుఁ, గాంఠే

యులు సతితోఁ గానసములఁ

బలుపాట్లం బడిరి భక్త • నత్సలకృష్ణా! 58

తా॥ పాండవులు సతీసమేతులై ఉన్న లతపన్నుల నొనర్చుచు, ఫలాహారై మానీంద్రసర్గోష్ఠిం బొద్దువుచ్చుచు, కామ్యకీము ద్వైతము మొదలుగాఁ గల మహారణ్యసీమలఁ బెక్కుకట్టము లనుభవించిరి.

క. తొలుతను గిమ్మీరుం డను

బలురక్కనుఁ డెదురు వచ్చి • పథ మరికట్టన్

జల మూని వాని భీముఁడు

బలివెట్టెను బోర భక్త • నత్సలకృష్ణా! 59

తా॥ మొట్టమొదట (బకానురునితమ్ముఁడైన) కిమ్మీరుఁడు అను రాక్షసుఁడు పాండవులకు ఎదుగుపడి మాగ్గావరోధము నేయ నుంకింప భీమసేనుఁడు పట్టదల వహించి వానిని సంహరించెను

క. ఈశునకై తపమును బా

రాశేర్మననుజ్ఞ సల్పి • ప్రత్యక్షముగాఁ
జేసికొని, నరుడు బొందెను

బాశుపతాస్త్రంబు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 60

తా॥ అర్జునుడు ఈశ్వరునిఁ గూర్చి ఘోరతప మాచరించి, కిరా
తరూపమున శివునిఁ బ్రత్యక్షము చేసికొని ఆయనతోఁ బోరి మెప్పించి,
అప్పరమేశ్వరులన పాశుపత మను నీవాస్త్రమును బొందెను.

క. శశిమఖనందనుఁ డమరా

వతి కొక్కెడ నేఁగ, సతని • వలచి యట నిరా

కృతయై, యూర్వశి పేడిగ

బ్రతుకు మని శపించె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 61

తా॥ అర్జునుఁ డొకప్పుడు దేవేంద్రుని వాణ్ణిచే అమరావతీపట్టణ
మునకుఁ బోవ నక్కడ డూర్వశి యను నస్పృశస్త్రీ అతనిఁ గామించి, విభ
లమనోరథయై, కొంఠము నపించి, స్త్రీజనపాద్యమున నభ్రాసముఁ గా
నుండునట్లు అతనికి కాప మిచ్చెను. (ఇది ఒకవత్సర మాత్రముగ తరు
వాతి నిందునిచే నిర్ణయింపఁ బడియె.)

క. పౌలోమకాలకేయుల,

నోలి నివారకవచు లను • నుగ్రాసురులన్

గూలిచె నాజనిఁ బార్థుఁడు

పాలితశౌర్యుఁడు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 62

తా॥ మహావీరుఁ డైన అర్జునుఁడు ఇంద్రునివాసతిచేఁ జని, పాతా
ళావాసులైన నివాతకవచు లమముడుకొట్లరాక్షసులతోను, హిరణ్య
పురవాసు లయిన పౌలోమకాలకేయు లనునటువంటి రాక్షసులతోను,
ఘోరయుద్ధము సేసి వారల నుపహరించి దేవతలకుఁ బ్రీతిఁ గావించెను.

క. గంధర్వులు దుర్యోధను

బంధితుఁ గావించ నతిని • వనలించిరి యా

గంధర్వుల నోడిచి స

ద్భృధులు పాండవులు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 63

తా॥ దుర్యోధనుఁడు కృష్ణునితో నాలోచించి, ద్వైతవసన
గోవరసమీపమున వరణ్యనాసనుఁ జేయు చున్న పాండవులఁ బరిహసించు
నిమిత్తము ఘోషయాత్ర యనుమిమఁ బెట్టుకొని కశత్రుత్వమిత్రపరివార
సహితముగా వచ్చి, చిత్రసేనాదిగంధర్వులచేఁ బట్టువడ పాండవులు
సర్వభువులు గాన ఎత్తనిదుష్టత్వమును బాటింపక ఆగంధర్వుల నోర్చి,
ఆతని ఒడిపించిరి.

క. ద్రుపదసుత వలచి సైంధవుఁ

డపహరణము సేయ మారు • తాత్మజుఁడవు డా

నృపుగర్భ మవచి పనిచెయ

బ్రహ్మర్షి బల మలర భక్త • వత్సలకృష్ణా! 64

తా॥ పాండవులు కామ్యకవనమునఁ దమ గూత్రమస్థానమున దోగి
పడి నునిచి, వేఁట కరుగ, నాసమయమున సాల్వకన్యను వివాహమాడ
నాదారినిఁ బోవు చుండిన (సింధుదేశాధిపతియు దుర్యోధనాదులచెలియ
లగుదుస్సలపెనమిటియునైన) సైంధవుఁడు ద్రోపదినిఁ జూచి, క్రోధించి,
బలాత్కరముగ నెత్తికొని పోవుచుండ నప్పుడే చక్రమాభిముఖులై
వచ్చుచున్న పాండవు లావార్త నెఱిగి, సైంధవుని వెంటడించి జయించి,
ద్రోపదిని విడిపించిరి. అప్పుడు క్షీముఁడు నిజకృపాణముచే నానృపుశిర
మును శేపులుగ గొట్టి, హస్త్యాన్నదునిఁ జేసి పంపించెను.

క. నుఁయక్షమానిభూసుర

వరసంతెఱు లెదలఁ బొంగి ♦ వరముల నిడఁ బు

చ్చిరి కాలము పొందుధరా

వరసుతు లడవులను భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 65

తా|| శివుఁడు, ఇంద్రాద్రిదేవతలు, యక్షులు, మునిశ్రేష్ఠులు, బ్రాహ్మణోత్తములు పొండివులసన్ముఖశౌర్యదులకుఁ దృప్తిసెంపి, పెక్కు వరములఁ బ్రసాదించు చుండ వారలు పాయముగ పండ్రెండుసంవత్సర ములవనవాసకాలమును వెళ్ళఁబుచ్చి.

క. వనవాస ముల ముగియుం

గను దిగఁ జ్ఞాతవాస ♦ కాలము సలుపన్

జని రంతె మత్స్యసంగికి

వని విడె పొండవులు భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 66

తా|| అవ్యధమున పొండవులు అరణ్యవాసముఁ బూర్తిసేసి, తమ నొరులెఱుంగకుండి నొకయేఁడు అజ్ఞాతవాస మొనర్చుటకు మత్స్యదేశాధీశ్వరుఁ డైన విరాటరాజుకిడకు ద్రోపదీసహితులై మాటుకేషములతో నేగిరి.

క. కంకుం డన ధర్మజుఁడు ని

రంకుశగతి నేగి, విరిటు ♦ నాస్థానమునన్

బొంకముగఁ గతిలు సెప్పెను

వంకను గొలు వందె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 67

క. గంధర్వులు దుర్యోధను

బంధితుఁ గావించ ననిని • వనలించిరి యా

గంధర్వుల నోడిచి న

దృఢులు పాండవులు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 63

తా॥ దుర్యోధనుఁడు క్లృశులతో నాలోచించి, ద్వైతవనస
గోవరసమీపమున వరణ్యనాసముఁ జేయు చున్న పాండవులఁ బరిహసించు
నియత్రము ఘోషయాత్ర యనుమిమఁ బెట్టుకొని కళత్రపుత్రమిత్రపరివార
సహితముగా వచ్చి, చిత్రసేనాదిగంధర్వనీకులచేఁ బట్టువడఁ పాండవులు
సచ్చంఘవులు గాన నతనిదుష్టత్వమును బాటించక ఆగంధర్వుల నోర్చి,
అతని విడిపించిరి.

క. ద్రుపదసుత వలచి సైంధవుఁ

డపహరణము సేయ మారు • తాత్మజుఁడవు డా

నృపుగర్వి మహచి పనిచెయ

బ్రహ్మర్షిబల మలర భక్త • వత్సలకృష్ణా! 64

తా॥ పాండవులు కామ్యకవనమునఁ దమ గూత్రమస్థానమున దోగి
వది మనిచి, వేఁట కరుగ, నాసమయమున సాల్వకన్యను వివాహమాడ
నాదారినిఁ బోవు చుండిన (సింధుదేశాధిపతియు దుర్యోధనాదులచెలియ
లగుదుస్సలపెనమిటియునైన) సైంధవుఁడు ద్రోపదినిఁ జూచి, క్రోధించి,
బలాత్కారముగ నెత్తికొని పోవుచుండ నప్పుడే ఆశ్రమాభియము లై
వచ్చుచున్న పాండవు లావార్త నెఱిగి, సైంధవుని వెంబడించి జయించి,
ద్రోపదిని విడిపించిరి. అప్పుడు క్షీముఁడు నిజకృపాణముచే నాన్నపుత్ర
మును రేవులుగ గొట్టి, హస్తాస్పదునిఁ జేసి పంపించెను.

క. సురయక్షమానిభూసుర

వరసంతతు లెదలఁ బొంగి ♦ వరముల నిడఁ బు

చ్చిరి కాలము పొందుధరా

వరసుతు లడవులను భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 65

తా॥ శివుఁడు, ఇంద్రాద్రిదేవతలు, యక్షులు, మునిశ్రేష్ఠులు, బ్రాహ్మణోత్తములు పొండవులపద్మరాశౌర్యాదులకుఁ దృప్తిసెందు, పెక్కు వరములఁ బ్రసాదించు చుండ వార లుపాయముగ పండ్రెండుసంవత్సర మాలవనవాసకాలమును వెళ్ళఁబుచ్చిరి.

క. వనవాస మటుల ముగియం

గను దిగ నజ్ఞాతవాస ♦ కాలము సలుపన్

జని రంత మెత్స్యనగరికి

వని విడి పొండవులు భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 66

తా॥ అవ్యధమున పొండవులు అరణ్యవాసముఁ బూర్తిసేసి, తమ నొరు లెఱుఁగకుండ నొకయేఁడు అజ్ఞాతవాస మొనర్చుటకు మత్స్యదేశా దీశ్వరుఁ డైన విరాటరాజుకడకు దొరపడినహితులై మాటుకేషములతో నేగిరి.

క. కంకుం డన ధర్మజుఁడు ని

రంకుశగతి నేగి, విరిటు ♦ నాస్థానమునన్

బొంకముగఁ గలెలు సెప్పెడు

వంకను గొలు వందె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 67

తా॥ ధర్మరాజు కంకుఁడు అనునామధేయముఁ దాల్చి, సన్యాసి వేషముతో విరాటరాజుకడ కేగి, తదాజినభాస్థానమున నిత్యము పుణ్య కథల వినిపించి ప్రీతి వుట్టించుటకై కొలువు గొనెను.

క. ఒంటిగఁ జని భీముఁడు ని

వ్కంటకమతితోడ మత్స్యః ♦ జనపాలునిదొ

నింటను వలలుం డనఁగను

వంటలవాఁ డయ్యె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 68

తా॥ భీముఁడు వలలుండు అనుపేరుఁ బెట్టుకొని, విరటునివంటసా
లలో వంటలవాఁడుగ నేవింపఁ దొడఁగెను.

క. విరటునికన్నయ కంతః

పురమున నాల్గకళ నేర్పఁ ♦ బూనుచు నేడ్కన్

నరుఁడు బృహన్నల నాఁగను

బరఁగెను బేడి యయి భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 69

తా॥ అష్టనుఁడు (ఉర్విశీశాపకారణమున నైన) పేడిరూపము
ధరించి, బృహన్నల అనునామముతో విరటునియొద్ద కరిగి, అతనిప్రియ
పుత్రిక యైన ఉత్తర మొవలుగాఁ గల యతఃపురకన్వలకు వృత్తగీతాభి
నయంబులఁ గలుపుటకు కొలువు గువెరెను.

క. రయమున దామగ్రంథ్యా

హ్వయమును గొని నకులుఁ డరిగి ♦ మావిరటునివొ

హయముల శిక్షింపఁగ ని

ర్భయగతిఁ దా నమరె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 70

తా॥ నకులుండు దామగ్రంథి అనువామధేయము వహించి, విరా
టరాజుదగ్గఱకుఁ జని, తాను ఆశ్వవిద్య నెఱిగినవాఁడ నని తెలిపి, ఆరా
జుకడ నశ్వశిక్షకుఁడుగఁ బ్రవేశించెను.

క. మేలుగ సహదేవుడు గో

పాలుడుగాఁ బోయి, మత్స్య • పతికడఁ దంత్రీ

పాలసమాఖ్యను గేపులఁ

బాలింపం గుదిరె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 71

తా॥ సహదేవుడు గోపవేషముఁ దాల్చి, తంత్రీపాలుఁడు అను నాశ్రమతో విరాటుని సమీపించి, అతనికిఁ గోవులకాపరిగఁ జేరిను.

క. దోవది మాలిని నాఁ జని,

పూవులఁ గూర్చుచును మాత్స్య • పాలతి సుదేష్ఠన్

సేవింపఁగ నైరంధ్రీ

భావనాతో నిలిచె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 72

తా॥ దోవది నైరంధ్రీవేషము ధరించి, మాలిని అనుపేరు వెట్టు కొని, విరాటరాజానంతఃపురమున నారాజశేవి యగును క్షేణ్యయొద్ద పుష్ప చూరములఁ గూర్చుట మొదిలుగాఁ గలపనులు నెరవేర్చుపరిచాకగఁ జేర్చెను.

క. ఈవిధిఁ బొండవు లుండఁగ

దోవదిఁ గాంక్షించి యుంట • దుర్జయవిధిన్

దేవసహోదరుఁ గీచకుఁ

బావని విధియించె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 73

తా॥ ఈరితిని పొండవులు విరాటనగరంబున నిజాతవాసము జరు పుచు, కొలఁదిదినంబాలు కొఱంతగా వత్సరకాలము గడపినయెడ, సుదే ష్ఠాదేవితమ్ముం దైన కీచకుఁడు పొంచాలిం గాంచి కామించి బాధించిన నామె యాసంగతి శ్రీమన కటింగింప, వతఁ డన్యులు వన్నుఁ జెలిసికొన కుండునట్లు గంధర్వులనెపంబున నర్తనాగారమున నొకరాతి ఆకీచకుని యాపు మాపెను.

క. విని కీచకుమృతి, దుర్యో

ధనుఁ డటఁ బొండవులయునికీఁ ♦ దలఁచుచు మది వేఁ
గని వారిప్రతిసఁ జెటచెడు

పని రోయఁ దొడంగె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 74

తా॥ సింహబలుఁ డట్లు మృతినెందుట దుర్యోధనుఁడు విని, భీము
నిచే జచ్చియుండు నని తలఁచి, అందుపై పొండవులు మత్స్యనగరం
బున నుండవచ్చు ననునిశ్చయంబునకు వచ్చి, వారల వరసి సమయభంగ
ముఁ గావించుమాగ్గము విచారింపఁ జొచ్చెను.

క. విరటునిగోవులఁ బట్టిన

నరయఁగ నగుఁ బొందుసుతుల ♦ నని కౌరవ్ర్యం

డురవడిఁ బనిచెఁ ద్రిగరై

శ్వేరుఁ డైన సుశర్మ భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 75

తా॥ దుర్యోధనుఁడు విరటునిగోగణంబులఁ బట్టకొనిన పొండ
వులు ఆరాజపక్షమునఁ బోరికి వచ్చి బయలు పెడదు రని యెంచి, త్రిగ
రైజేతాధిపతి యగు సుశర్మ యనువానిని దక్షిణదిక్కునకు పైసైన్యముగఁ
బంపించెను.

క. ఆదక్షిణగోగ్రహణము

భేదింప సుశర్మ నొంచి ♦ భీముఁడు మతోన్య

ర్యేదయితున కధికజయో

త్వాదన మొనరించె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 76

తా॥ ఆదక్షిణదిక్కునం దైనగోగ్రహణము నాపుటకు విరటుఁడు
నిజబలములతో వెడలిన ధర్మజభీమునకులసహచేవులు ఆరాజుం గలసి యే
గిరి, భీముఁడు యుద్ధమునందుఁ దీవ్రముగఁ బోరి, సుశర్మ నోడించి
నానఁ దేజాది నాడుఁ దైనవిరటునకు సంపూర్ణ జయమును చేకూర్చెను.

క. ఆలోననె దుర్యోధనుఁ

డాలం బొందువంగ నుత్త + రాశకు ఘనసై

న్యాళిం గొని చని, యట గో

పాలుర వడిఁ దాఁకె భక్త + వత్సలకృష్ణా! 77

తా॥ అదక్షిణగోగ్రహణము జరుగుచుండఁగనే దుర్యోధనుఁడు భీష్మద్రోణకర్ణాదియోధాపీఠుల వెంటఁగొని, ఉత్తరదిశకుఁ జని, అచ్చట గోపాలుర ముట్టి గోవులఁ బట్టుకొనెను.

క. అత్తరి విరటునిపుత్రకు

నుత్తరుఁ గని, పనులవార + లొగి వేడిరి యా

యుత్తరగోగ్రహణంపుని

పత్తును బుచ్చంగ భక్త + వత్సలకృష్ణా! 78

తా॥ ఆసమయమున పశుపాలకు లొకరి వెనుక మఱియొకరు మత్స్య నగరమునకుఁ బోయి, విరటునిప్రియపుత్రుఁడైన ఉత్తరునిఁ గమంగొని, అతనికి ఉత్తరగోగ్రహణవార్తఁ దెలిపి, ఆయాపదను దొలగించ రావల సిన దని మిగుల వ్రోగించిరి.

క. పురి నపుడు విరటుబలములు

పరఁగమి నుత్తరుఁడు కృష్ణ + పంపునఁ బేడిన్

గుఱుకొని సూతులగాఁ గొని

పరులపయిం జనియె భక్త + వత్సలకృష్ణా! 79

తా॥ అంతకుమున్నె విరాటరాజు తనచతుర్విధబలములతో దక్షిణ గోగ్రహణయోధమున కేఁగియున్నందున ఉత్తరునకు పట్టణమున రథచో దకు వెవ్వదను లేకపోయిరి. అప్పుడు ఉత్తరుఁడు ద్రోపది చెప్పినమాటల నమ్మి, బృహన్నలను దనకు రథపాఠధిగాఁ గొని కారవనైవ్యముల నొకరి నొకఁడ నెను.

క. విని కీచకుమృతి, దుర్యో

ధనుఁ డటఁ బాండవులయునికీఁ ♦ దలఁచుచు మది వేఁ

గని వారిప్రతిసఁ జెఱచెడు

పని రోయఁ దొడంగె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 74

తా॥ సింహబలుఁ డట్లు మృతివెందుట దుర్యోధనుఁడు విని, భీమునిచేఁ జచ్చియుండు నని తలఁచి, అందుపై పాండవులు మత్స్యనగరంబున నుండవచ్చు ననునిశ్చయంబునకు వచ్చి, వారల నరసి సమయభంగముఁ గావించుమాన్యు విచారింపఁ జొచ్చెను.

క. విరటునిగోవులఁ బట్టిన

నరయఁగ నగుఁ బాండునుతుల ♦ నని కౌరవృత్తం

డురవడిఁ బనిచెఁ ద్రిగర్తే

శ్వరుఁ డైన సుశర్మ భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 75

తా॥ దుర్యోధనుఁడు విరటునిగోగణంబులఁ బట్టుకొనిన పాండవులు ఆరాజుపక్షమునఁ బోరికి వచ్చి బయలు వెడడు రని యెంచి, త్రిగర్తేజాధిపతి యగు సుశర్మ యనువానిని దక్షిణదిక్కునకు పైసైన్యముగఁ బంపించెను.

క. అదక్షిణగోగ్రహణము

భేదింప సుశర్మ నొంచి ♦ భీముఁడు మతోన్య

ర్వీదయితున కధికజయో

త్పాదన మొనరించె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 76

తా॥ అదక్షిణదిక్కునం దైవగోగ్రహణము నాపుటకు విరటుఁడు నిజబలములతో వెడలిన ధర్మజభీమునకులసహచేవులు ఆరాజుం గలసి యేగిరి. భీముఁడు యుద్ధమునందుఁ దీవ్రముగఁ బోరి, సుశర్మ నొడించి మత్స్యదేవాధినాథుఁ డైనవిరటునకు సంపూర్ణజయమును చేపూర్చెను.

క. ఆలోననె దుర్యోధనుఁ

దాలం బొదువంగ నుత్త ♦ రాశకు ఘనస్సె

న్యాళిం గొని చని, యట గో

పాలుర వడిఁ దాఁకె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 77

తా॥ అదక్షిణగోగ్రహణము జరుగుచుండఁగనే దుర్యోధనుఁడు భీష్మద్రోణకర్ణాదియోధవీరుల వెంటఁగొని, ఉత్తరదిశకుఁ జని, అచ్చట గోపాలుర ముట్టి గోవులఁ బట్టుకొనెను.

క. అత్తరి విరటునిపుత్రకు

నుత్తరుఁ గని, పసులవార ♦ లొగి వేడిరి యా

యుత్తరగోగ్రహణంపుని

పత్తును బుచ్చుంగ భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 78

తా॥ ఆసమయమున పశుపాలకు లొకరి వెనుక మఱియొకరు మత్స్య నగరమునకుఁ బోయి, విరటునిప్రియపుత్రుఁడైన ఉత్తరునిఁ గనుంగొని, అతనికి ఉత్తరగోగ్రహణవార్తఁ జెలిపి, ఆయాపదను దొలగింప రావల సిన దని మిగుల ప్రార్థించిరి.

క. పురి నపుడు విరటుబలములు

పరఁగమి నుత్తరుఁడు కృష్ణ ♦ పంపునఁ బేడిన్

గుఱుకొని సూతుఁగాఁ గొని

పరులవయిఁ జనియె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 79

తా॥ అంతకుమున్నె విరాటరాజు తనచతుర్విధబలములతో దక్షిణ గోగ్రహణయోధమున కేఁగియొప్పుండున ఉత్తరునకు పట్టణమున రథవో దకు శివ్యమున లేకపోయిరి. అప్పుడు ఉత్తరుఁడు ద్రౌపది చెప్పినమాటల నమ్మి, బృహన్నలను దనకు రథపారిధిగాఁ గొని కారవనైవ్యముల పైకి దాడి వెడలెను.

క. కురుసైన్య మరసి సంతనె

వెట గండంగ నుత్తరుండు, ♦ వెన వివ్వచ్చుం

డెటిగించి తమ్ము నాభూ

వరసుతుభయ ముడిపె భక్త ♦ వస్తిలక్ష్మిష్టా! 80

తా|| ఉత్తరుండు కారవసేవలఁ జూచినతోడనె మిగుల భయము నెంది, నిజపురాభిముఖుండు గాఁగ నప్పు డతనికి బృహన్నల తాను అర్జునుఁ డగుటఁ దెలిపి, తక్కుంగలపాండవులసంగతి నవి స్తరముగ నెఱిగించి, ఆరాజకుమారునిభీతిఁ దొలఁగించెను.

క. సారథిగ నప్పు డుత్తిరు

నేరుపడం జేసి కీడ్డి ♦ యెసఁగుచు రథి యై

తా రిహిఁ గౌరవసేనా

వారంబులఁ గవిసె భక్త ♦ వస్తిలక్ష్మిష్టా! 81

తా|| అంత, అర్జునుండు ఉత్తిరునిఁ దనకు సారథిగఁ జేనుకొని, తాను రథికుండై ప్రహృష్టహృదయముతో కురుపైన్యసమాహముల నచిపించెను.

క. తటి యగుట నిర్భయంబుగఁ

బరవాహిని కెడిరి నిల్చి ♦ పార్థుం డనిలో

నురువిజయ మంది కడుపులఁ

బరువడి మరలించె భక్త ♦ వస్తిలక్ష్మిష్టా! 82

తా|| అర్జునుండు అజ్ఞాతవాససమయము గూడఁ బూర్తియగుటచే నిర్భయముగ శత్రుసేవలఁ దాఁకి యుద్ధమున నెక్కుడుజయముఁ నొంది, గోవులను వరుసగ విరాటనగరము దెనకుఁ మరలునట్లు చేసెను.

క. కౌరవుల గెలిచి వచ్చిన

తీ రంతయు నుత్తరుండు • వెల్పుగ మతోన్య

ర్వీరమణుఁ డాత్మఁ బొంగె న

పారముదంబునను భక్త • వత్సలకృష్ణా! 83

తా॥ ఉత్తరుండు ఉత్తరగోగ్రహణకార్యవిశేషంబు లన్నియుఁ గ్రమముగా జనకుఁ డగువిరాటరాజునకు విన్నవింప నతఁ డావిజయమును గూర్చి మనమనండు మిక్కిలి సంతోషము నందెను.

క. పూనిక దీగుటఁ బొండవు

లూనుచు నిజవేషభాష • లుర్వీశునకున్

మానుగఁ ద మ్మెట్టిఁగించిరి

బానిసతన ముడుగ భక్త • వత్సలకృష్ణా! 84

తా॥ అంత, పొండవులు అజ్ఞాతవాససమయము గూడ సంపూర్ణ యగుటచే తత్కాలోదితవేషముల నుజ్జగించి, ఎప్పటియట్ల రాజచిహ్నముల వాల్చి విరాటరాజునకుఁ దమనిజవృత్తాంత మంతయు నెఱిఁగించి, దాస్యవిముక్తు లై.

క. నిరటుఁ డవు డాత్మసుత ను

త్తర నభిమన్యునకు నిచ్చి • ధర్మనియుక్తీన్

బరిణయము సేసె బంధులుఁ

బరివారము మెచ్చ భక్త • వత్సలకృష్ణా! 85

తా॥ ఆహింద విరాటరాజు తనప్రియపుత్రకి నుత్తరను అర్జునుని కుమారుఁ డగునభిమన్యునకు హర్షముతో నొసఁగి, బంధుమిత్రుల రావించి విధ్యుక్తప్రకారము వివాహముఁ గాంచెను.

క. ఇమ్ముగ నవల నుపహ్లా

వ్యమ్మున కాపాండువుత్తు • లరిగి తమదుపా

లి మ్మని కురువతి నడుగ శు

భ మ్మగు ననుకొనిరి భ క్త • వత్సలకృష్ణా! 86

తా|| తరువాత పాండవులు ఉపహ్లావ్యపురమునకుఁ బోయి, అక్కడ నుండి, ధృతరాష్ట్రానితో రాజ్యమునందుఁ దమపగముపాలుఁ బంచి ఇయ్యవలసినదిగా రాయబారము నడుపుట ఎంతయు శుభకర మని తలపోసిరి.

క. కౌరవులును బాండవులును

బోయటయో లేక సంధి • పొనఁగన్ మనుటో

యేరుపడ రాయబార మ

వారిగ నడపితివి భ క్త • వత్సలకృష్ణా! 87

తా|| ఓ కృష్ణా! కౌరవపాండవులు ఒండొరులతో యుద్ధము సేయ డము గాని సంధికార్యము నెఱచేరి ఉభయపక్షంబులవారు మెళుబేసనము సేయడము గాని నిర్ణయ మగునట్లు నీవురాయబారము ఆపారముగా జరిపితివి.

క. కరిపురమున కీ వరిగితి

వరమర లేకుండ విడురు • నాతిభ్యమునన్

గర ములరితి వాభక్తుని

వరసదనమునందు భ క్త • వత్సలకృష్ణా! 88

తా|| నీవు వాస్తినాపురమునకుఁ జని అక్కడ దుర్యోధనునిఁబూరి భ్యముఁ గొనక, పరమభక్తుం డగు విడురునిగృహంబున అనుమానరహితముగా విడిది సేసితివి.

క. గురుకృపులు, విదురభీష్ములు,
గురువతి, దుర్యోధనుడు, శ ం కుని, కర్ణాదుల్
వజ్రలినసభ కామీందటఁ
బరమాత్మా! చనితి భక్త ం వత్సలకృష్ణా! 89

తా॥ అంత పీఠ ద్రోణాచార్యుఁడు కృపాచార్యుఁడు విదురుఁడు
భీష్మచార్యుఁడు ధృతరాష్ట్రుఁడు దుర్యోధనుఁడు శకుని కర్ణుఁడు మొద
లుగాఁ గల ముఖ్యులు గూడియున్న కారవసభ స్థానమునకుఁ బోయితివి.

క. ఆసభఁ గురువరుతో మతి
భాసలఁ బాండవులకుఁ దమ ం పైతృక మగు ను
ర్వీసామ్రాజ్య మొసఁగి, భువి
వాసిగ మను మంటి భక్త ం వత్సలకృష్ణా! 90

తా॥ ఆకురుసభాస్థలమున దుర్యోధనాదులతో మంచిబుద్ధిఁ గలిగి
పాండవులకు వాఁపితృభాగ మగు సగమువంతురాజ్యము నిచ్చి, భూమి
యందు కీర్తిసంపన్నులై, నుభయముగా నుండుఁ డని చెప్పితివి.

క. బలయుతు లగు పాండవులకు
నిలపా లిపు డీయకున్న ం నెనసినచేవన్
గలనం గైకొనఁ గల రని
పలికితి వాసభను భక్త ం వత్సలకృష్ణా! 91

తా॥ మఱియు, ఆకారవసభయందు బలవంతు లైనపాండవులకు
ఇప్పుడు రాజ్యభూమిలో భాగ మీయనియెడల వారు నిండుపౌరష
ముతో యాధ్యమున జయించి, పుచ్చుకొనఁ జాలుదు రని నుడివితివి.

క. అన విని దుర్యోధనుఁ డపు

డని సేయఁగ నలయుఁ గాని • యణుమాత్రంబున్

దనరాజ్యభాగ మిచ్చెడు

సని లే దని నుడివె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 92

తా॥ నీవు అట్లు సంధివాక్యములు పలికినతోడనే దుర్యోధనుఁడు యుద్ధమే జరుగవలె ననియు, దనరాజ్యమునందు వాడినూదిమొన మోపి నంతభాగ మైనను పాండవులకుఁ బంచి యివ్వఁ బడదనియుఁ జెప్పెను.

క. హితసయమార్గములను నీ

వతికుశలతఁ దెల్పఁ గౌర • వాగ్రజుఁడు నినున్

మతిమాలి కట్టఁ జూచెను

బ్రతికూలుఁ డగుచు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 93

తా॥ మేలఁ గలిగించునట్టియు వ్యాయ మైనట్టియు మాటలను నీవు మిగుల సేర్పుతోఁ దెలుపఁగా కారవ జ్యేష్ఠుఁ డైనదుర్యోధనుఁడు ఇష్టప డఁ బుద్ధివిహీనుఁడై నిన్ను బంధింప యత్నించెను.

క. నిండుసభఁ బట్ట నే నొక

రుండని? యని నీదువిశ్వ • రూపంబు నను

ద్దండగతిఁ జూపి వచ్చితి

పాండవులను జేర భక్త • వత్సలకృష్ణా! 94

తా॥ అప్పుడు, “సరుముఖ్యు లాదిగాఁ గలవారితో నిండియున్న ఈసభాసలమున నన్నుఁ గట్టుటకు నేను ఒక్కఁడనే కాను” అని పలు కుచు భీష్మగ్రోహినిదురులును ధృతరాష్ట్రుఁడును దివ్యదృష్టి గొని అత్యా శ్చర్యనిమగ్నులై చూచుచుండ ఓ కృష్ణా! నీవిశ్వప్రపంచరూపమును జూ పించి, అటునుండి బయలుదేరి, పాండవులఁ గలయ వచ్చితివి.

క. అంతటఁ గురుసభఁ బుట్టిన
 వింతలు విషయములు నీవు ♦ విశదము సేయన్
 గొంతేయు లాల మొనరుసఁ
 బంతముఁ గైకొనిరి భక్త ♦ వత్సలశృష్టా! 95

తా॥ పిమ్మట నీవు పాండివులకు కారవసభయందు జరిగిన సకల
 సంభాషణములఁ గూర్చియు, దుర్యోధనాదులడుండగములఁ గూర్చియు
 తెలియఁ జేయ వారు యుద్ధము సేయఁ బూనిరి.

క. మతి ధర్మసూనుఁ దుచిత
 స్థితి నారసి, ద్రుపదపుత్రు ♦ ధృష్టద్యుమ్నున్
 హితమున నివసేనల కధి
 పతిగా నియమించె భక్త ♦ వత్సలశృష్టా! 96

తా॥ అప్పుడు ధర్మరాజు కృష్ణ! నీలోడను, తమ్ములలోడనువినా
 రించి, ద్రుపదమహారాజుయొక్కకుమారుఁ డైన ధృష్టద్యుమ్నుని సంతోష
 మతో సర్వవైవాధిపతిగా నభిషేకించెను.

క. పోరున సారథి వగు మని
 కోరుట నిను నన్యనాచి ♦ గొనకొని నీ వా
 భారముఁ బై నిడుకొంటి వ
 పారకృపాలీల భక్త ♦ వత్సలశృష్టా! 97

తా॥ ఓ కృష్ణ! అర్జునుఁడు యుద్ధమునందుఁ దనకు రథసారథ్యము
 సేయవలసినదిగా నిన్ను భక్తిక్రీమలు దొలుకాడ వేడుకొని యుండు
 టచే దయతో నీ వాకాశము నిర్గమింపఁ బూనుకొంటివి.

క. పాండవు లే డట్నోహిణు

లుండినతమబలముఁ గొంచు ♦ నొగి వెడలిరి నీ

యండఁ గురుక్షేత్రంబున

భండనమును సలువ భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 98

తా॥ అంత, పాండవులు అభిమన్యుఁ దాదిగాఁగలకుమారవర్గముతోను, యాదవమత్స్యపాంచాలరాజప్రభృతులతోను గూడి యున్నట్టి తమ యేడు అత్నోహిణులపైవ్యమును దీపికాని సీసహాయముతో కురుక్షేత్రమందు సంగ్రామము సేయ బయలుదేరి వెళ్ళిరి.

క. పదునొక్క డట్నోహిణులం

బొదలిన నిజసైన్యవర్గ ♦ ములు గొలువంగఁ

గదనట్నోనికి వచ్చెను

బదఁపడి కురువరుఁడు భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 99

తా॥ పిమ్మట దుర్యోధనుఁడు దుశ్శాసనాదిసోదరులు, పుత్రులు, భీష్ముఁడు, కృపుఁడు, ద్రోణుఁడు, ద్రోణతనయుఁ డగు అశ్వధామ, కర్ణుఁడు, శకుని, మద్రదేశాధీశ్వరుఁ డైన శల్యుఁడు మొదలుగాఁ గల పీఠపరులతో నిండిన పదునొక్క అత్నోహిణులపైవ్యము వెంట రా బయలు వెడలి, యుద్ధభూమిఅయిన కురుక్షేత్రమున పాండవులఁ జేరవచ్చెను.

క. స్వజనము రణమునఁ ద్రుంచుట

వృజినం బని సగళయించు ♦ విజయునిబుద్ధిన్

నిజయోగవిద్యఁ దేల్చితి

భజియింపఁగ నిన్ను భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 100

తా॥ అర్జునుఁడు ఉభయపక్షమలవారును నాత్య బంధువులగుటచే వారలను యుద్ధమునఁ జంపవలసిన చిన్నందునకు శంకించుచుండ ఓ కృష్ణా! దయాపయుండ వగు నీవు గీతోపదేశ మొనర్చి, యోగశాస్త్ర మంతయు విఫలముగా బోధించి, ఆతనిమనను మరలించితివి.

క. ముందటిపదినాళ్లు నదీ

నందముఁ జాకురుబలాధి • నాథుం డగుచున్

గ్రంధుగఁ బోకె నరాత్ములు

వందర మదు లందు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 101

తా॥ మొదటిపదినములు యుద్ధమునందు భీష్మచార్యుఁడు కారవ సైన్యములకధిపతిగానుండి, శశుపత్నువా రెల్లరు ఆత్మనిశ్చార్యపంపదకును అస్త్రకళానిపుణతనును వెఱచి, చిత్తములందుఁ గుందునట్లుపోరాడెను.

క. అంతి శిఖండిపిఱిందిని

వింతగ నరుఁ డుండి యలుఁగు • విడిచినకతనన్

జింతిలక పడెను భీష్ముఁడు

పంజం బటు లుంట భక్త • వత్సలకృష్ణా! 102

తా॥ అమీదట అర్జునుఁడు దుగ్రీవదపుత్రుఁ డైనశిఖండి యను నంగనాపూర్వునిఁ దనముందట నుంచుకొని యుద్ధము సేయఁ బ్రారంభించుటచే, భీష్ముఁ డట్టివానితోఁ బోర పని అంతకుమున్నె ప్రతినఁ దాల్చి యుండినందున యుద్ధముఁ జాలించి, పొయోపవేశము నందెను.

క. వదఁపడి మైదుదినంబులు

ముదమున దోడ్చుకొను సైన్య • ముల నడపి, తుదన్

మది నొక్క నెసము వేచఁగ

వదలుచు విలుఁ, గూలె భక్త • వత్సలకృష్ణా! 103

తా॥ పిమ్మట ఏడునాళ్ళు ద్రోణాచార్యుఁడు దండనాథుఁడై పద్మ పూహముమొదలైన పెక్కుపూహములఁబన్ని, అభిమన్యుఁ డాదిగాఁగల మహావీరులనశేకులఁ దూఱించి, కిడకు నిజపుత్రుఁడైన అశ్వత్థామ రణమున మడిసె ననుదుర్వార్తాశ్రవణము మనముచుకేధింప నిజముగాఁ దనతన యుఁడు చనిపోయెననియొంది, అస్త్రసాధనమువది, పోరఁజాలించెను.

క. తరువాత శంకుస్థాపనలు

కురుసేనల కధిపుఁ డగుచు ♦ గురుతరశక్తిన్

దుర మునఁచి, నరుచే ను

ర్వరఁ బడెఁ గన్గొందు భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 104

తా॥ అపైన చెండుదినములు రాధానుతుఁడైన కన్గొందు మహా శక్తియుక్తులతోఁ గురుసేనల నడిపి, ఘోరయుద్ధము సలిపి, చిట్టచివరికు అట్టనునిబాణపరంపరలకు లోనై వీరస్వర్గముఁ జూటగొనెను.

కి. మఱునాటిపగలు శల్యుఁడు

నలులుచు దళవాయి గాఁగి ♦ బవరము సలిపెన్

గర మరుదుగ, నాధరణీ

వగు ధర్మజుఁ డడఁచె భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 105

తా॥ కన్గొందు పడినమఱునాటిపవ లంతయు (మద్రదేశాధినాథుఁ డును, నకులసహ దేవుల మేనమామయు ను) శల్యుఁడు కొరవలమున కధ పతియై చూపట కచ్చెరు నగునటుల పోరి ధర్మరాజుచే మృతి నొందెను.

క. ఆరాతిరి దుర్యోధనుఁ

డారాటము నెంది, మారు ♦ తాత్మజుతోడన్

బోరి గదాపాణిఁ గూలెను

వారని దుఃఖమున భక్త ♦ వత్సలకృష్ణా! 106

తా॥ అనాటిరాత్రి దుర్యోధనుఁడు మనఃపఠతాపము నొంది, ద్వైపాయనహృదమున డాఁగికొని యుండి, పొండవలచే హెచ్చించఁ బడి బయటకు వచ్చి, ధీమనితో గదాయుధ మొనర్చి, అందుఁ దన యూరువులఁ గోల్పోయి పరలోకగతుం డయ్యెను

క. పదునెనిమిది దినసంబులు

కదనం బటు లయ్యె, నందు * ఘనవిజయంబున్
ముదమునఁ బొండవు లందిరి

వదలెను భూభరము భక్త * వన్సలక్ష్మణా! 107

తా|| అప్రకారము పదునెనిమిదిదినములు భారతముచేసంగావు
ము జరిగెను. అందు పొండవులు గలుపంగిరి; కాగవు లొడిరి. అంత
టిలో భూభార మంత మొండెను.

క. శ్రీ మేటయ నగర ధర్మజఁ

బ్రోముంబున హస్తిచరికే * బృహ్మవతిగా
నేమించి, యేలి తీవు ప్ర

భామయ! సాధువుల భక్త * వన్సలక్ష్మణా! 108

తా|| ఓ కృష్ణ! నీ వంతట ధర్మరాజును పుభికరముగా కరుణాశ్ర
సింహాసనాధిష్ఠించి గొలిచి, కృష్ణజనమహములఁ గృపతోఁ గాపా
డిరివి.

క. ఆధర్మజపాలనమున

శ్రీధర! నీసేవ ధర్మ * చింతన మెవయం
గా ధరఁ బ్రజ లొప్పిర యే

బాధల నొండకయ భక్త * వన్సలక్ష్మణా! 109

తా|| శ్రీదేవి! వక్షిణమున భరించినవాఁడ వై నీ ఓ కృష్ణ! ఆధ
ర్మరాజుపాలనముందు భూమియందలకను అందఱు సేవయు ని వ్నారా
ధించుచు ధర్మరత్నపరై ఎట్టిబాధలనుబొందక సుఖజీవములై ప్రకాశించి.

క. ఘన మగుభారతగాథను

నినుఁ బేర్కొని శతకమును • వేర్చినభంగిన్

దనరంగఁ గూర్చిన యీక్ష్మతి

వనజాక్షా! కొనుము భక్త • వత్సలకృష్ణా! 110

తా॥ ఓ శ్రుండరీకాక్షా! అపారమైనభారతకథను ఈకవి నినుఁ
దలంచుచు శతకమున రచించి, నీకు అంకితముఁ జేసెను గాన కృపతోఁ
బరిగ్రహించుము.

క. పిసిపాటి సుబ్బయ్యార్యున

కనదృశనుగుణమణి నరస • మాంబకు సుశుఁ డై

యెసఁగిన సోమయ సత్కవి

వసుధను గృహ జూడు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 111

తా॥ ఓ భక్తనత్సలా! కృష్ణా! పిసిపాటి సుబ్బయ్యార్యునకును
అయనధర్మపత్నియు సకలసద్గుణసంపన్నురాలు వైన వరసమాంబకును
పుత్రుండగు సోమయాఖ్యకవిని దయతో వీక్షించుము.

క. ఈసత్కథఁ బఠియించిన,

వ్రాసిన, నిశ్చింత వినిన • బహుభాయుష్య

శ్రీసంతానసుఖంబులు

వాసిగఁ జేకూరు భక్త • వత్సలకృష్ణా! 112

తా॥ పరమాత్ముండ వైన ఓ కృష్ణా! ఈమహాభారతపుణ్యకథను
వ్రాసినవారును, జదివినవారును, నిర్మలమైనమనస్సుతో వినినవారును
నీదయవలన దీర్ఘాయువును, సమస్తసంపదలను, సత్సంతానమును, ఇహపర
సౌఖ్యములను, దప్పక పొందఁగలరు.

స ం పూ ర్ణ ము.

—శ్రీశివశాస్త్రి—

13127